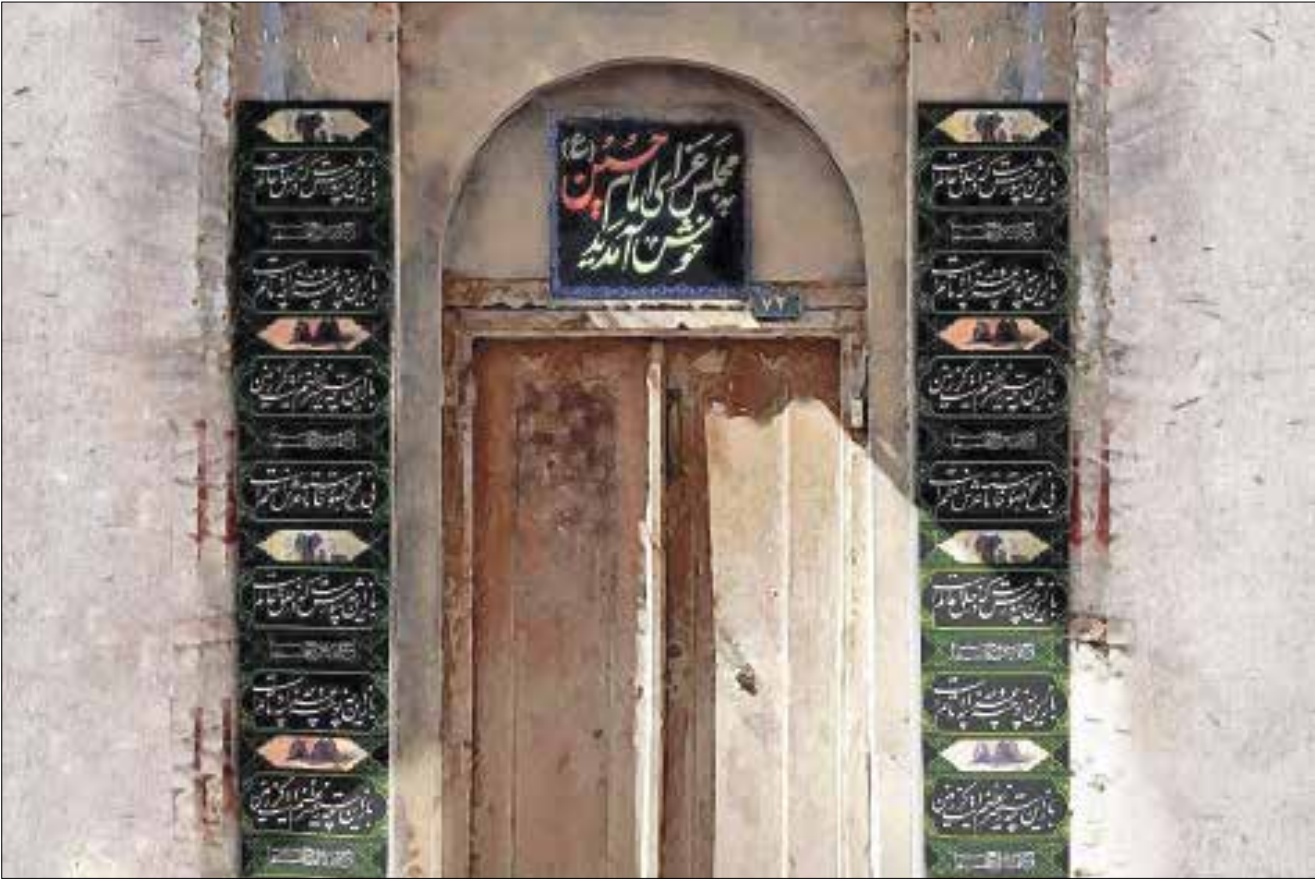

رئیس سازمان علمی و فرهنگی آستان قدس رضوی خبر داد

آمادگی مشهدالرضا علیه السلام برای میزبانی زائران دهه آخر صفر

۴

چرا احیاء باز تولید سنت تاریخی هیئت‌های کوچک ضرورت دارد؟

جامعه‌شناسی خودمانی روضه‌های خانگی

دهه اول محرم امسال بیشتر از آنکه شرکت در جلسات هیئت‌های شاخص با سخنرانان سرشناس و مداحان حرفه‌ای روزی‌ام شود، توفیق حضور در چند روضه خانگی نصیبم شد. یکی از آن‌ها روضه خانگی مداومی بود که صبح زود برپا شده و با صبحانه‌ای ساده ختم می‌شد. پس از آن هم به سر کار می‌رفتم. همین قضیه سبب شد درباره ضرورت احیا و بازتولید این سنت تاریخی و مبارک یعنی «روضه‌های خانگی» تأمل کرده و نکاتی را قلمی کنم.

هر پدیده فراگیر و تاریخ‌مند اجتماعی برای ادامه حیات علاوه بر اجرای توده‌ای به مدل مینیاتوری خودش نیز نیاز دارد...

منبرمجازی

چطور رفاقت کنیم؟

حجت‌الاسلام حسینی قمی | طولانی‌ترین نامه تربیتی امام علی(ع) نامه سی و یکم نهج‌البلاغه است. خیلی هم مفصل است. فقط چند سطر آن را درباره آداب معاشرت و آداب برخورد با برادران ایمانی و دوستان می‌خوانم... حضرت فرمودند: اگر دیدید برادر شما با شما قطع رابطه کرد شما با لطف و بامحبت ارتباط او را برقرار کنید، اگر او تندی کرد، شما نرمی کنید. اگر جرمی مرتکب شد شما عذر او را بپذیرید. اگر او بخل ورزید شما اهل جود و بخشش باشید...

حالا این تعبیر را دقت کنید که حضرت فرمود: با برادر ایمانی خود کاری کنید که انگار بنده، نوکر و غلام او هستید. همان که در فارسی در تعارفات می‌گوییم من نوکر شما هستم، من غلام شما هستم، ان‌شاءالله واقعیت داشته باشد نه اینکه رد شد پشت سر او صفحه بگذاریم... و اضافه می‌کنند: «وَ كَانَهُ ذُو نِعْمَةٍ عَلَیْكَ» مثل اینکه همه زندگی تو در دست اوست. اگر واقعاً کسی همه زندگی ما دست او باشد، ولی نعمت ما باشد، چه برخوردی با او باید داشته باشیم؟... فرمایش امیرالمؤمنین(ع) به اینجا می‌رسد که می‌فرمایند: وَ لَا تُضِيعَنَّ حَقَّ أَخِيكَ اِنَّكَ لَا عَلَیَّ مَا يَبْتَئُكَ ... حق برادرت را به انکای روابط و صمیمیتی که میان تو و اوست ضایع نکن... خیلی هشدار مهمی است، گاهی اوقات در رفاقت‌ها خیلی صمیمی می‌شویم، فکر می‌کنیم هر کاری کردیم مهم نیست، چون رفیق صمیمی ماست خیلی مهم نیست. گاهی هم یک بهانه‌ای داریم که ما رفیق هستیم و از این حرف‌ها نداریم... آداب نداریم! چرا برای رفیق آداب نداریم؟ می‌فرماید پس از ۴۰سال برادری، ۵۰سال برادری حالا از برادری به قرابت قوم و خویشی می‌رسید، وقتی این جور است، حق او را ضایع نکنید. اگر رفاقت شما طولانی شد، احترام برادر ایمانی خود را همچنان حفظ کنید. فَإِنَّهُ لَيْسَ لَكَ بِأَخٍ مَنْ أَضَعْتَ حَقَّهُ ... یعنی کسی که حق او را ضایع کنید دیگر برادری بین شما نمی‌ماند... باید رعایت کنید.

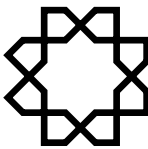
گاهی هم ما آتچنان با دوستان خود گرم و صمیمی هستیم و دائم افتادیم در بازی رفاقت که یادمان می‌رود زن و بچه داریم، خانه داریم، خانواده داریم، لَا يَكُنْ أَهْلُكَ أَشَقَى الْخَلْقِ بَلْ، حواس شما به زن و بچه خودتان باشد. این جور نباشد که فقط رفیق... می‌گویند اگر می‌خواهید من با شما باشم رفیق‌های خود را نمی‌توانم کنار بگذارم! رفیق‌های خود را کنار نگذارید، اما شما زن گرفتید. به چه مجوزی ساعت ۱۲ شب یا بعد از نصف شب خانه می‌آیید؟

درباره خدمات و مبارزات نیاز قلی‌خان، سردار دلاور ایرانی و مدفون در حرم رضوی

مدافع شجاع مشهدالرضا علیه السلام

■ نیازقلی‌خان بازمی‌گردد

در نوروز سال ۱۱۰۸ به نادرقلی افشار خبر دادند شورشیان بار دیگر به سازماندهی نیروهای خود پرداخته و با استعداد چند هزار نفر سواره‌نظام به سوی هرات و مشهد حرکت کرده‌اند. او برای سرکوب شورشیان، شخصاً به مشهد آمد، اما درگیری با عثمانی‌ها موجب شده بود بخش مهمی از نیروهای وی، دور از مشهد باقی بمانند. نادرقلی افشار برای جلوگیری از حرکت شورشیان و به ویژه دفاع از مشهد به عنوان شهری که هم از منظر مذهبی و هم از نظر سیاسی، ارزش و جایگاه بسیار مهمی داشت، دوباره دست به دامان نیازقلی‌خان شد و او را با ۵۰۰ نیروی پیشقراول برای ضربه زدن به شورشیانی که به فرماندهی شخصی به نام «موسی دونکی» پیش می‌آمدند، گسیل کرد. رسیدن خبر حرکت

محمدحسین نیکبخت |

در فاصله سقوط صفویه تا روی کار آمدن نادرشاه، اوضاع ایران به شدت آشفته شد و در گوشه و کنار کشور، شورش‌های متعددی به راه افتاد. در واقع افراد فرصت‌طلب و شرور با سوءاستفاده از فرصت بدست آمده، عَلم طغیان برافراشتند و به غارت جان، مال و ناموس مردم ایران پرداختند. در چنین شرایطی، تعدادی از سرداران و سربازان باغیرت سپاه ایران به تلاشی شبانه‌روزی برای برقراری امنیت دست زدند و نیازقلی‌خان یکی از آن سرداران پرتلاش و شجاع بود.

■ **مأموریت ویژه نیازقلی‌خان**

مشهد پس از هجوم شورشیان در مرداد سال ۱۱۰۷ و شهادت بیش از ۴هزار نفر از مردم در دفاع از شهر امام رضا(ع)، نیاز به حمایت بیشتر داشت. هر چند که شورشیان نتوانسته بودند بر شهر مسلط شوند و چنان که هدفشان بود، اموال آستان قدس رضوی و مردم شهر را به یغما ببرند، اما تلفات سنگین مدافعان آن‌ها را گستاخ‌تر کرده بود. به همین دلیل، نادرقلی افشار (نادرشاه بعدی) که در آن زمان به طهماسب قلی‌خان مشهور بود، نیروهای خود را به سمت خراسان فرستاد تا شهرهای این خطه به ویژه مشهد و هرات را از دست تهاجم مداوم شورشیان آسوده کند. نیازقلی‌خان یکی از سرداران غیور نادرقلی افشار، مسئول وارد آوردن نخستین ضربه بر مهاجمان شد.

نیازقلی‌خان به سرعت خود را به مشهد رساند و توانست ضربات سختی را بر نیروهای شورشی وارد آورد. در پاییز سال ۱۱۰۷، راه‌های منتهی به شهر مشهد برای زائران امن و عبور و مرور کاروان‌ها دوباره برقرار شد. نادرقلی افشار از این فرصت استفاده کرد و نیازقلی‌خان را برای دفع غائله‌هایی که در دیگر نقاط ایران به راه افتاده بود، فراخواند. اما با خروج لشکریان وی از مشهد، ناامنی دوباره مناطق شمال شرق ایران را فرا گرفت. ابتدا هرات و پس از آن مشهد و اطراف آن، عرصه تاخت و تاز راهزنان و شورشیان شد و اگر زمستان سخت سال ۱۱۰۷ فرا نمی‌رسید، چه بسا نتایج جبران‌ناپذیری به بار می‌آمد.

گنجینه

اهدای سند تاریخی دوره صفویه

سند طوماری دوره صفویه بازگوکننده تاریخچه شکل‌گیری شهر ساوه در مرکز ایران توسط محسن کلانتری، واقف اسناد تاریخی به مرکز اسناد و مطبوعات آستان قدس رضوی اهدا شد. شکوه‌السادات سمیعی، کارشناس پژوهش اسناد سازمان کتابخانه‌ها، موزه‌ها و مرکز اسناد آستان قدس رضوی در این خصوص گفت: این سند طوماری اهدایی به ابعاد ۴۲۰ در ۳۰ سانتیمتر متعلق به دوره صفویه و دوران حکومت شاهسلطان حسین است. وی افزود: این سند روایتگر مراحل چندگانه‌ای از تغییر و تحولات معاملات ملکی مزارع حسین‌آباد، مبارک‌آباد، احمدآباد و خیرآباد در انجیالوند از توابع ساوه، از ربیع‌الاول سال ۱۱۱۸قمری تا اواخر ۱۱۲۰قمری است. سمیعی ادامه داد: با توجه به جایگاه و اعتبار شاهدان و اعزام مأموری از پایتخت برای نظارت و تعیین تکلیف معاملات مذکور، این سند از اهمیت خاصی برخوردار است. این کارشناس اسناد گفت: ساوه از شهرهای مهم منطقه مرکزی کشور در دوره صفویه است که به دلیل قرارگیری در مسیر ارتباطی شمال شرق به دارالخلافه، محل عبور مهم‌ترین کاروان‌های تجاری و زیارتی بوده است. همچنین به دلیل شرایط مساعد طبیعی همواره در کانون توجه جغرافی‌نویسان و مورخان قرار داشته است. این طومار در واقع رونوشتی پیوسته از هفت نسخه اصلی اسناد است و در بخشی از متن این سند به گزارش‌های تاریخی از شیوع بیماری طاعون در دوره‌ای از حکومت شاه سلیمان صفوی نیز اشاره شده است.

فدیر اروپا

برسد به دست همسایه

رقیه توسلی | وقتی می‌گوید: «بیا قاطی یک کار قشنگ» یعنی اتفاق مبارکی در راه است، یعنی نباید یک لحظه هم فکر کرد. چون حتماً ایده نو و تر و تمیزی پشت در انتظارم را می‌کشد. «زهراسادات» امتحان پس داده است. بالای ده‌ها بار بانی خیر بوده و دست خیلی‌ها را پند کرده. می‌روم به آدرسی که فرستاده. با روی گشاده می‌آید پیشواز و توضیح می‌دهد که محل بسته‌بندی هدایا، محل کار تازه‌اش به حساب می‌آید. بعد لبخند می‌زند و پیامکی را که توی گروه خانوادگی خودشان

گذاشته نشانم می‌دهد: «ان‌شاءالله قصد داریم به نیت حضرت رقیه(س) برای‌کودکانی‌که از زائران اباعبداللّه(ع) در مسیر پیاده‌روی پذیرایی می‌کنند، هدیه تهیه کنیم...».

می‌دانم عازم است فردا. اما نمی‌دانستم با رفقا، می‌گویند سبیده و مرجان توی راهند. دارند می‌آیند برای کمک. نگاهم می‌افتد به اسباب‌خریداری شده روی گلیمی که وسط سالن پهن است و چشمم ذوق می‌کند و دلم غنچ می‌رود پیش پیش برای بچه‌هایی که قرار است لذت این کادوها را ببرند.

زهراسادات «حی‌علی‌خیرالعمل» می‌گویند و می‌نشینیم پای کادوپیچ کردن هدایا. من و کودک درونم غرق می‌شویم. غرق رنگ و ملاحت و حال شیرین فضا. غرق اتمسفری که انرژی مثبت از آن می‌چکد. اصلاً حسابش را بکن فردا یک دخترپچه عرب یا پسرک هفت هشت ساله عراقی با آن قرنیه مشکی زُل بزند توی صورت و شاد شود. آن وقت بگویند شکر!.. به محتویات دستم نگاه می‌کنم. دارم یک جامدادی پارچه‌ای را می‌پیچم توی کاغذ کادو، اما نه، خوب‌تر که می‌بینم انگار یک

منونم غلیظ ایرانی را دارم بسته‌بندی می‌کنم که برسد دست همسایه... دست مردمان موکبدار میهمان‌نواز... شاید که دست مهربان هیام خانم، کوثرخانم، آقا انور، آقایاسین یا آقامحمدعلی... فرقی نمی‌کند... دست کودکی که بداند محبت، محبت می‌آورد... و تجربه کند دوستی و معرفت، جاده دوطرفه‌ایست!

سنجاق | به قول زهراسادات جان پاریس دیده کانادا رفته: شهر فقط کربلاست....